

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ ประกอบด้วย แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย ทฤษฎีการวิเคราะห์ศักยภาพองค์กร และเกณฑ์ชี้วัดการปฏิบัติที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 แนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้ในการศึกษา

2.1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นิยามความหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (2550) ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนพัฒนาประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาเศรษฐศาสตร์ และสาขาต่างๆ มาร่วมกันพิจารณากลับกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใน โอกาสต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปออกมานิยามความหมาย “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” จากนั้น สศช. ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต นำบทความดังกล่าวไปเผยแพร่ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ และน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทานและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตตามที่ขอพระมหากรุณา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 สรุปความ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ไว้ว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ

ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

องค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ประกอบด้วย

- 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
- 2) ความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
- 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

เนื่องจากเป้าประสงค์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การเกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ดังนั้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องอาศัยเงื่อนไขพื้นฐาน 2 ประการ คือ

- 1) เงื่อนไขคุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีความซื่อสัตย์ สุจริต รู้รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น
- 2) เงื่อนไขหลักวิชา อาศัยความรอบรู้ รอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

ระดับของความพอเพียงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2551 : ระบบออนไลน์) ได้จำแนกระดับของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) *เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่หนึ่ง* เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น ความต้องการในปัจจุบันของตนเองและครอบครัวได้ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียว และมีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและใจ

2) *เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง* เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ เมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้วจะรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สุวีถีการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชน

3) *เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สาม* เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับเครือข่าย คือ เมื่อกลุ่มหรือองค์กร มีความพอเพียงในระดับที่สองแล้ว จะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับกลุ่มการเงินและบริษัทต่างๆ ทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การตลาด การจำหน่าย และการบริหารจัดการ เพื่อการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่หลากหลาย ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสุวีถีการ การศึกษา สังคมและศาสนาให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน

การจำแนกเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 ระดับ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มต้นจากหลักของการพึ่งตนเอง เปลี่ยนจากการพึ่งพาตนเองไม่ได้หรือต้องคอยอาศัยผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา (Dependent) เป็นการพัฒนาตนเอง ให้มีความเข้มแข็งเป็นอิสระ แล้วจึงพัฒนาขึ้นมาเป็นการแลกเปลี่ยน การรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน จนนำไปสู่การพึ่งพากัน สงเคราะห์เกื้อกูล ร่วมมือกัน และประสานกับโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมได้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในระดับประชาชนทั่วไป ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้สามารถพิจารณา (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551) ดังนี้

1) พิจารณาจากความสามารถในการพึ่งตนเองเป็นหลัก ที่เน้นความสมดุลทั้ง 3 คุณลักษณะคือ พอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน มาประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เป็นขั้นเป็นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะ พอควร และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ที่มีองค์ประกอบครอบคลุมทั้ง 5 ประการ คือ

1.1) ความพอเพียงด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง ฝึกตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีความซื่อสัตย์ สุจริต อุดทน และมีความเพียร

1.2) ความพอเพียงด้านสังคม มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี รู้จักฝึกฝน กำลังสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากรากฐานที่มั่นคง แข็งแรง

1.3) ความพอเพียงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการ อย่างฉลาดและรอบคอบ สามารถเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด ใช้ทรัพยากรที่มี อยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคง และระวังไม่ให้กิจกรรมกระทบสิ่งแวดล้อม

1.4) ความพอเพียงด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับ ความต้องการและภูมินิเวศน์ พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเองและสังคม

1.5) ความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอดี พอมี พอกิน พอใช้ สมควรตามอัตภาพและฐานะของตน ประกอบอาชีพสุจริต (สัมมาอาชีพะ) ด้วยความขยันหมั่นเพียร อุดทน ใช้ชีวิตเรียบง่าย โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย รู้จักการใช้จ่าย ของตนเองและครอบครัวอย่างมีเหตุผลเท่าที่จำเป็น ประหยัด รู้จักการเก็บออมและแบ่งปันผู้อื่น

2) พิจารณาความรู้คู่คุณธรรม มีการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (ทั้งภาคทฤษฎี และการปฏิบัติจริง) ในวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ใช้สติปัญญา ในการตัดสินใจต่างๆ อย่างรอบรู้ รอบคอบ และมีเหตุผลที่จะนำความรู้ต่างๆ เหล่านั้น มาปรับใช้ อย่างมีขั้นตอนและระมัดระวังในการปฏิบัติ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียรความอดทน และสติปัญญาอย่างชาญฉลาดในการดำเนินชีวิตในทางสายกลาง

คุณธรรมที่ควรศึกษา และน้อมนำมาปฏิบัติ มี 4 ประการ ประกอบด้วย ประการที่ 1 คือ การรักษาความซื่อสัตย์ ความจริงใจที่มีต่อตัวเอง ที่ควรจะประพฤติ ปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่ 2 คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในสัจจะความดี

ประการที่ 3 คือ ความอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์ สุจริตไม่ว่าด้วยเหตุประการใด

ประการที่ 4 คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่นองบ้านเมือง

วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล (2552) ได้สรุปรูปแบบการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน ชุมชน เอกชนและภาครัฐ ดังนี้

1) การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน

ลักษณะสำคัญของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ของภาคประชาชน ในด้านความพอประมาณ คือ เน้นลงทุนตามกำลังความสามารถ ด้านความมีเหตุผล คือ รู้จักใช้จ่ายประหยัด อดออม ด้านการมีภูมิคุ้มกัน คือ การสร้างวินัยทางการเงิน จัดทำบัญชีครัวเรือน ด้านความรู้ นั้น เป็นการพัฒนาดตนเองตลอดเวลา ส่วนด้านคุณธรรม เป็นการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันทางสังคม โดยการเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2) การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคชุมชน

ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างหลากหลาย โดยยึดหลักความพอประมาณซึ่งกำหนดให้การเติบโตของชุมชนเกิดสมดุล พัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรและปัจจัยในท้องถิ่น ใช้หลักความมีเหตุผลในการตัดสินใจในประเด็นการพัฒนาชุมชน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมายและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างภูมิคุ้มกันโดยมีระบบการผลิตและการตลาดที่หลากหลาย มีแผนชุมชนที่คำนึงถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน เสริมสร้างประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็งและจัดให้มีสวัสดิการสังคม การออม ประกันสุขภาพ ขณะเดียวกันมีการส่งเสริมแนวคิดเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคุณธรรม ความรู้รักสามัคคีในชุมชน เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม ความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน แบ่งปัน สร้างผู้นำความคิดที่เป็นแบบอย่างที่ดี

3) การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคเอกชน

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง การสร้างเครือข่ายและการดูแลพนักงาน โดยความพอประมาณ เป็นการเน้นการเติบโตขององค์กรอย่างมีศักยภาพ ประกอบธุรกิจที่มีความชำนาญ ด้านความมีเหตุผล เป็นการลงทุนที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของพนักงาน จ้างพนักงานที่เป็นคนในพื้นที่ ขณะเดียวกันก็สร้างภูมิคุ้มกันโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างนวัตกรรม มีกิจกรรมการผลิตที่หลากหลาย สร้างเครือข่ายพันธมิตร พร้อมทั้งกับการส่งเสริมความรู้ ข้อมูลข่าวสาร อบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับพนักงาน และยึดหลักคุณธรรม

จริยธรรม โดยการดูแลสวัสดิการของพนักงาน อยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง ซื่อสัตย์และไม่เอาเปรียบพนักงานหรือลูกค้า และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

4) การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาครัฐ

ลักษณะสำคัญของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ของภาครัฐ ในด้านความพอประมาณ คือ เน้นการจัดทำแผนงานหรือโครงการภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ พิจารณาจัดสรรรายจ่ายให้สอดคล้องกับรายรับและจัดสรรงบประมาณในการบริหารทรัพยากรขององค์กรเท่าที่จำเป็น ด้านความมีเหตุผล เป็นการเน้นการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ กระบวนการคิด การตัดสินใจ ต้องมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน เป็นการทำให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และมีแผนบริหารความเสี่ยง ด้านความรู้ นั้น เป็นการให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความรู้ สร้างองค์กรเรียนรู้และเชื่อมโยงตามหลักวิชาชีพและคำนึงถึงหลักวิทยาศาสตร์ ส่วนด้านคุณธรรม เป็นการจัดทำแผนงาน โครงการที่ก่อประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง มีความเท่าเทียมและเป็นธรรม ยึดมั่นความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีวินัย ขยัน อดทน พากเพียรและมีคุณธรรม

จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวคิดชี้แนะการปฏิบัติที่ประชาชนรวมถึงองค์กรทุกระดับ สามารถนำมาปรับใช้ได้ อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพึ่งพาตนเองและพัฒนาระดับขั้นการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งจำแนกได้ 3 ระดับ คือ ระดับการพึ่งพาตนเองได้ ระดับการรวมกลุ่มภายในชุมชน และระดับการเชื่อมโยงเครือข่ายกับภายนอก โดยอาศัยความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีความรู้ สติปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เป็นแนวทางปฏิบัติ ผลของการปฏิบัติดังกล่าว จะทำให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดี ลดความเสี่ยงเกี่ยวกับการผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ ได้และเนื่องจาก การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับองค์กรการเงินชุมชนจึงหมายถึง แนวทางการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มาเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขการมีความรู้ และมีคุณธรรม และผลของการปฏิบัติสามารถประเมินได้ ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.2 ระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย

พัฒนาการของระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย

“องค์กรการเงินชุมชน” หรือที่เรียกว่า “องค์กรการเงินระดับจุลภาค” เป็นระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย ที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในชุมชน ประชาชนผู้มีรายได้น้อย หรือผู้ที่ขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินที่จะนำมาใช้ในการดำรงชีวิต และเมื่อพิจารณาถึงพัฒนาการของระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อยในประเทศไทย จากการศึกษาของไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรหมทิพย์ เพชรมาก (2546) พบว่า สามารถจัดระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อยได้ 4 ประเภท ดังนี้

1) องค์กรการเงินที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการเอง

การดำเนินการขององค์กรการเงินชุมชนในช่วงแรกนั้น ประชาชนจะเป็นผู้ดำเนินงานเอง โดยมีการจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชนขึ้นครั้งแรกในปี 2508 ในรูปแบบของกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ชนบท และกลุ่มเครดิตยูเนียนในเขตชุมชนเมือง ต่อมาในปี 2517 กรมการพัฒนาชุมชนจึงเริ่มมีบทบาทในการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทั้งนี้ ในระยะแรกของการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยมีการกระจายตัวและการเติบโตในระดับต่ำ ในช่วงใกล้เคียงกัน ได้มีองค์กรการเงินในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้น โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้นำการจัดตั้ง และบางส่วนได้ปรับรูปแบบจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีเป้าหมาย การดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต่อมาในปี 2532 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้ดำเนินโครงการอีสานเขียว ได้ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชนในรูปแบบธนาคารหมู่บ้านขึ้น ขบวนการองค์กรการเงินชุมชนได้มีการขยายตัวและเติบโตค่อนข้างรวดเร็ว ปัจจุบัน มีองค์กรการเงินรูปแบบใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่น กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีองค์กรการเงินที่เป็นนิติบุคคลในรูปแบบสหกรณ์ประเภทต่างๆ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์

2) สถาบันการเงินของรัฐ

สถาบันการเงินของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อผู้มีรายได้น้อยมี 3 สถาบัน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ธนาคารออมสินและธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.) ซึ่งมีเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อกระจายสินเชื่อแก่องค์กรหรือบุคคลที่มีรายได้น้อยเป็นหลัก โดยธนาคารออมสิน ดำเนินการภายใต้โครงการธนาคารประชาชน เป็นต้น ส่วน ธกส. ดำเนินการด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตรและเกี่ยวเนื่องจากการเกษตร

3) หน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งเป็นสถาบันการเงินเฉพาะหรือองค์การมหาชน

หน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งเป็นสถาบันการเงินเฉพาะ ประกอบด้วย บริษัท อุตสาหกรรมขนาดย่อม บริษัทค้าประกันสินเชื่อขนาดย่อม (บสย.) มีกลุ่มเป้าหมายคือผู้ประกอบการ/เจ้าของธุรกิจขนาดย่อม ซึ่งไม่ใช่ผู้มีรายได้น้อย ส่วนหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งในลักษณะขององค์การมหาชน คือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่งมีภารกิจในด้านการพัฒนาองค์กรชุมชน ส่งเสริมการออมทรัพย์และสินเชื่อสำหรับองค์กร นอกจากนี้ยังมีกองทุนตามกฎหมายเฉพาะ เช่น กองทุนพัฒนาและฟื้นฟูเกษตรกร เป็นต้น

4) องค์กรพัฒนาเอกชน

เมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ ในเอเชียแล้ว ในประเทศไทยมีองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทเกี่ยวกับการเงินผู้มีรายได้น้อย น้อยกว่าประเทศอื่นๆ โดยองค์กรพัฒนาเอกชนส่วนหนึ่งทำงานสนับสนุนการพัฒนาชุมชน ซึ่งอาจรวมถึงการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ด้วย บางองค์กรทำงานสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจชุมชน โดยมีเงินทุนบางส่วน เช่น สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทในการสนับสนุนสินเชื่อควบคู่ไปกับการพัฒนาธุรกิจชุมชน ได้แก่ บริษัทพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม จำกัด (SED) บริษัทร่วมทุนชนบท จำกัด

รูปแบบระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อยในประเทศไทย

จากพัฒนาการของระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อยดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า มีทั้งองค์กรการเงินชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของประชาชน เกิดจากการสนับสนุนโดยหน่วยงานภาครัฐ และเกิดจากการสนับสนุนโดยองค์กรพัฒนาเอกชน ปัจจุบัน องค์กรการเงินเหล่านี้ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นนวัตกรรมการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อยในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อย ได้มีเงินทุนที่จะใช้ในการพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและเกิดการออม ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ

การจำแนกรูปแบบระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย สามารถจำแนกตามเกณฑ์ต่างๆ ได้หลายลักษณะ เช่น จำแนกตามลักษณะองค์กรที่จัดตั้ง ลักษณะองค์กรที่ดำเนินการ ช่องทางการให้บริการ หรือลักษณะของการดำเนินการ ทั้งนี้ จากการศึกษาของไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และพรณทิพย์ เพชรมาก (2546) พบว่า เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม การจำแนกรูปแบบของระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยจำแนกตามองค์ประกอบสำคัญของการดำเนินการองค์กรการเงิน ได้แก่ เจ้าของ ผู้ดำเนินการ วัตถุประสงค์หรือผู้ได้รับประโยชน์ สามารถจำแนกรูปแบบได้ดังนี้

- 1) เป็นของรัฐ ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐ เพื่อประชาชน ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) ธนาคารออมสิน และธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.)
- 2) เป็นของรัฐ ดำเนินการโดยมีอาชีพหรือหน่วยงานเฉพาะ เพื่อประชาชน ได้แก่ บรรษัทอุตสาหกรรมขนาดย่อม บรรษัทค้าประกันสินเชื่อขนาดย่อม (บสย.)
- 3) เป็นของรัฐ บริหารโดยประชาชน เพื่อประชาชน ได้แก่ กองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) กรมการพัฒนาชุมชน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) เป็นของสถาบันการเงินเฉพาะ บริหารโดยมีอาชีพ เพื่อประชาชน ได้แก่ สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) บรรษัทพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม จำกัด (SED) บรรษัทร่วมทุนชนบท จำกัด
- 5) เป็นของสถาบันเฉพาะ บริหารโดยประชาชน เพื่อประชาชน ได้แก่ กองทุนนักการเมืองบางกรณี นายทุนเงินกู้ยืมระบบ
- 6) เป็นของประชาชน บริหารโดยมีอาชีพ เพื่อประชาชน ได้แก่ Grameen Bank ประเทศบังกลาเทศ ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย
- 7) เป็นของประชาชน บริหารโดยประชาชน เพื่อประชาชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน สหกรณ์หรือกลุ่มเครดิตยูเนียน

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2547) ได้จำแนกประเภทขององค์กรการเงินระดับจุลภาคในประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรทางการเงินที่จัดตั้งขึ้นหรือมีกิจกรรมเพื่อให้บริการแก่ผู้มีรายได้น้อย หรือผู้ประกอบการรายย่อย ออกเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะการจัดตั้ง คือ องค์กรการเงินระดับจุลภาคที่เป็นทางการ และไม่ใช่องค์กรทางการเงิน ดังนี้

- 1) องค์กรการเงินระดับจุลภาคที่เป็นทางการ หมายถึง องค์กรการเงินระดับจุลภาคที่มีลักษณะการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ โดยการริเริ่มจากภาครัฐ หรือประชาชนในชุมชน และมีการจดทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) สหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นต้น
- 2) องค์กรการเงินระดับจุลภาคที่ไม่เป็นทางการ หมายถึง องค์กรการเงินระดับจุลภาคที่มีลักษณะการจัดตั้งโดยการรวมกลุ่มของคนในชุมชน ลักษณะการดำเนินงานขึ้นอยู่กับข้อตกลงของแต่ละชุมชนที่จัดตั้งองค์กรการเงินระดับจุลภาคนั้นๆ และปัจจุบันยังไม่มีมีการจดทะเบียนตามกฎหมายที่มีอยู่หรือยังไม่มีกฎหมายรองรับ เช่น กลุ่มเครดิตยูเนียน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต รวมทั้งองค์กรการเงินที่เกิดขึ้นจากโครงการเฉพาะกิจของรัฐ คือ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) เป็นต้น

กิม ภคเมธาวิ (2544) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับองค์การการเงินชุมชนไว้ในการวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์การการเงินชุมชนว่า องค์การการเงินชุมชนนั้นเป็นกลุ่มองค์กรชุมชน ที่ดำเนินกิจกรรมด้านการเงินเป็นหลัก มีลักษณะสำคัญคือ มีการออมเงินร่วมกันอย่างสม่ำเสมออย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง เงินออมที่ได้จะถูกนำมาให้สมาชิกกู้หรือทำธุรกิจร่วมกัน เมื่อเกิดผลกำไรจะนำมาปันผลให้กับสมาชิก โดยอาจแบ่งส่วนเป็นสวัสดิการให้กับชุมชน และจากการศึกษาของหน่วยจัดการความรู้ขององค์การการเงินชุมชนในปี 2547 (อ้างถึงใน กิม ภคเมธาวิ, 2549) พบว่า รูปแบบหลักขององค์การการเงินชุมชน ที่ดำเนินการสอดคล้องกับกรอบนิยามดังกล่าวมี 6 รูปแบบ ประกอบด้วย (1) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (2) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (3) กองทุนแก้ไขปัญหาคความยากจน (4) กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์พัฒนาคุณภาพชีวิตครบวงจร (5) กลุ่มหรือสหกรณ์เครดิตยูเนียน และ (6) ธนาคารหมู่บ้าน

กิจกรรมหลักของระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย

สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (2545) ได้สรุปกิจกรรมหลักของระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อยไว้ว่า กิจกรรมหลักของระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย ประกอบด้วย (1) การออมเงิน (2) การให้สินเชื่อ และ (3) การจัดสวัสดิการแก่สมาชิก แต่เงื่อนไข กฎเกณฑ์ต่างๆ ของกิจกรรมเหล่านี้ จะเหมือนหรือแตกต่างกันขึ้นอยู่กับรูปแบบขององค์การการเงินชุมชนนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ กิม ภคเมธาวิ และคณะ (2544) กล่าวว่า องค์การการเงินชุมชน เป็นกลุ่มองค์กรชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมด้านการเงินเป็นหลัก มีลักษณะสำคัญคือ มีการออมเงินร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เงินออมเหล่านั้นจะถูกนำมาให้สมาชิกกู้หรือทำธุรกิจร่วมกัน เมื่อเกิดผลกำไรจะนำมาปันผลให้กับสมาชิก โดยอาจแบ่งส่วนหนึ่งเป็นสวัสดิการให้กับชุมชน

จากการศึกษาระบบการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อย หรือที่เรียกว่า องค์การการเงินชุมชน หรือระบบการเงินระดับจุลภาค ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า องค์การการเงินชุมชน เป็นองค์กรชุมชนที่มุ่งเน้นส่งเสริมเรื่องการออม การแก้ไขปัญหาความยากจน รวมถึงการสร้างความมั่นคง ในการดำรงชีพ เช่น การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ซึ่งถือเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในระดับฐานราก ดังนั้น “องค์การการเงินชุมชน” ในการศึกษาคครั้งนี้ จึงหมายถึง องค์กรชุมชนที่บริหารจัดการกิจกรรมทางการเงิน โดยประชาชน เพื่อประชาชนจะได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้แก่ (1) ด้านการออม (2) ด้านสินเชื่อ (3) ด้านสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพ ทั้งนี้ สามารถจำแนกองค์การการเงินชุมชนตามขอบเขตที่กำหนดได้ 2 รูปแบบ คือ (1) เป็นของรัฐ บริหารโดยประชาชน เพื่อประชาชน เช่น กองทุนแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และ

(2) เป็นของประชาชน บริหารโดยประชาชน เพื่อประชาชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะ สหกรณ์หรือกลุ่มเครดิตยูเนียน รวมถึงสถาบันการเงินชุมชน

2.1.3 การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กร

ความหมายของศักยภาพ

ทวิศักดิ์ ญาณประทีป และคณะ (2534) ศักยภาพ หมายถึง อำนาจหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเห็นเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

เสรี พงศ์พิศ (อ้างถึงใน สถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน : ระบบออนไลน์) ให้ความหมาย “ศักยภาพ” หมายถึง ความสามารถที่ยังไม่พัฒนา หรือยังไม่พัฒนาเต็มที่ ศักยภาพเป็นพลังภายใน พลังที่ซ่อนไว้หรือพลังแฝงที่ยังไม่ได้แสดงออกมาให้ปรากฏ หรือออกมาบ้างแต่ยังไม่หมด

เทคนิคการวิเคราะห์ศักยภาพองค์กร

กฤษณี มหาวิรุฬห์ (2547) อธิบายถึงเทคนิค Balanced Scorecard (BSC) ไว้ว่าเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรอย่างหนึ่งที่ได้รับค่านิยมอย่างแพร่หลาย เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการปรับปรุงสมรรถภาพการทำงานขององค์กรซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการเงิน ระบบบริหารงานภายในองค์กร และการบริหารทรัพยากรบุคคล

การที่องค์กรจะดำเนินการให้ได้ตามภารกิจหลักขององค์กรตามแนวทาง Balanced Scorecard นั้น มีดัชนีชี้วัดที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1) การจัดการด้านการเงิน เช่น การหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ จะเป็นดัชนีชี้วัดว่าธุรกิจจะดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ การวัดผลด้านการเงิน ควรพิจารณาด้านต่อไปนี้

1.1) อัตราเติบโตของรายได้ วัดจากการเติบโตของยอดขาย กำไรจากลูกค้า และผลิตภัณฑ์ สัดส่วนรายได้จากลูกค้าใหม่ เป็นต้น

1.2) ลดต้นทุน วัดจากรายได้/พนักงาน ต้นทุนเมื่อเทียบกับคู่แข่ง อัตราการลดต้นทุน เป็นต้น

1.3) การใช้สินทรัพย์ ต้องคำนึงถึงการลงทุน การทำวิจัยและพัฒนา ผลตอบแทนจากการลงทุน

2) การจัดการด้านลูกค้าหรือสมาชิก เป็นดัชนีบ่งชี้ ที่สำคัญสำหรับองค์กรที่ประกอบธุรกิจและองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร การวัดผลด้านลูกค้า/สมาชิก ควรพิจารณาด้านต่อไปนี้

2.1) ความพอใจของลูกค้า เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุด เพราะหากลูกค้าเกิดความพึงพอใจในสินค้าและบริการ ลูกค้าจะเกิดความจงรักภักดีและกลับมาใช้บริการใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อลูกค้าเสมอ

2.2) การรักษาลูกค้าเก่า ต้องมีการติดตามความต้องการของลูกค้าและประเมินผลการสั่งซื้อตลอดเวลา

2.3) ลูกค้าใหม่ ต้องพัฒนาสินค้าและบริการ เพื่อดึงดูดให้มีลูกค้าใหม่เพิ่มขึ้น และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

2.4) ส่วนแบ่งการตลาด

3) กระบวนการทำงานในองค์กร เช่น การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ การจัดโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การประสานงานภายในองค์กร เป็นระบบที่มีความสำคัญต่อด้านการเงินและลูกค้า นั่นคือ หากองค์กรพัฒนาและมีการบริหารการทำงานภายในที่ดีจะส่งผลให้ลูกค้า หรือสมาชิกเกิดความพึงพอใจส่งผลให้องค์กรมีการเติบโตทางรายได้สูงขึ้น

4) การเรียนรู้และการพัฒนาของพนักงานในองค์กร เช่น การพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน ความพึงพอใจของพนักงาน การพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการทำงาน เป็นต้นซึ่งนี้ส่งผลต่อกระบวนการทำงานภายในองค์กร หากพนักงานเกิดการเรียนรู้ มีการพัฒนาขีดความสามารถของการเรียนรู้ จะทำให้กระบวนการทำงานในองค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้นส่งผลต่อคุณภาพ สินค้าและบริการที่ดีต่อลูกค้าหรือสมาชิก

สาเหตุที่ต้องพิจารณาการดำเนินงานจากมุมมองหลายด้านและสนับสนุนแนวคิดของ BSC ที่วัดผลสำเร็จของการดำเนินงานจาก 4 มุมมองนั้น เนื่องจากพบว่า ปัจจุบันองค์กรที่มีผลประกอบการยอดเยี่ยม มีลักษณะร่วมบางอย่าง ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) เป็นองค์กรที่เน้นให้ความสำคัญกับลูกค้า มีความเข้าใจอย่างชัดเจนถึงความสำคัญและความต้องการของลูกค้าและมีวิธีที่มีประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั้งในระดับกลยุทธ์และระดับปฏิบัติการ

2) เป็นองค์กรที่มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจและสามารถในการสื่อสารอย่างทั่วถึงภายในองค์กร

3) เป็นองค์กรที่ใช้ข้อมูลเพื่อการจัดการเพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหลัก

4) เป็นองค์กรที่มุ่งมั่นพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มุ่งทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกับองค์กรเท่าที่จะเป็นไปได้

จากการศึกษาเทคนิค Balanced Scorecard (BSC) ซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่งในการวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรที่สถาบันการเงินต่างๆ นิยมนำมาใช้เพื่อการปรับปรุงสมรรถภาพการทำงานขององค์กร เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในด้านการเงิน ระบบบริหารงานภายในองค์กร และการบริหารทรัพยากรบุคคล เนื่องจากเป็นเทคนิคที่พิจารณาปัจจัยแวดล้อม 4 ด้าน ประกอบด้วยด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน ด้านลูกค้าและด้านพนักงาน ที่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้ตามดัชนีชี้วัดที่กำหนด ดังนั้น ในการศึกษาและพัฒนาศักยภาพขององค์กรการเงินชุมชนในครั้งนี้ จึงสามารถประยุกต์ใช้ปัจจัยทั้ง 4 ด้านของเทคนิค BSC มาเป็นปัจจัยหลักเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรการเงินชุมชนได้

2.1.4 เกณฑ์ชี้วัดการปฏิบัติที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจุบัน นักวิชาการในสาขาต่างๆ ได้พัฒนาเกณฑ์ชี้วัดการปฏิบัติที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้หลักการที่หลากหลายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ อาทิ การพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดตาม 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไข ที่เป็นองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดในมิติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านการเรียนรู้ มิติด้านคุณธรรม และมิติด้านเทคโนโลยี เป็นต้น แต่เนื่องจาก การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาในองค์กรการเงินชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งขององค์กรชุมชนและปัจจุบัน ยังไม่มีเกณฑ์ชี้วัดการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับองค์กรการเงินชุมชน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมข้อมูลเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มอาชีพ ซึ่งในที่นี้คือ กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ จากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงมหาดไทย (2552) มาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาเกณฑ์ชี้วัดองค์กรการเงินชุมชนตาม 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไข ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) (2552 ; ระบบออนไลน์) ได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง (ตารางที่ 2.1) ดังนี้

ตารางที่ 2.1 เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัด	คะแนน
ส่วนที่ 1 ประวัติชุมชนโดยสังเขป	
1. ประวัติชุมชน/ต้นแบบ/รูปแบบในการดำเนินกิจกรรมชุมชน	-
2. รูปแบบในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน	3
3. กิจกรรมที่โดดเด่นและสำคัญของชุมชนที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	3
4. ความภาคภูมิใจของชุมชน	4
ส่วนที่ 2 การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	
1. ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตแบบพอเพียงของชุมชน	4
2. ชุมชนยึดแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง และแรงจูงใจที่ทำให้ชุมชนยึดแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง	4
3. ความเปลี่ยนแปลงในชุมชนเมื่อนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้	4
4. การดำเนินงานของชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (มีค่าข้อละ 2 คะแนน โดยมี = 2 คะแนน มีบ้าง = 1 คะแนน ไม่มี = 0 คะแนน)	
4.1 ความพอประมาณ	10
1) การส่งเสริมให้มีการผลิตเพื่อการบริโภคในชุมชน หากมีเหลือจึงจำหน่าย	2
2) มีการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจชุมชนให้เติบโตเป็นลำดับขั้นตอน	2
3) การสนับสนุนให้ครัวเรือนมีการออมเงิน	2
4) ครัวเรือนมีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	2
5) ครัวเรือนมีการวางแผนการใช้จ่ายและจัดสรรค่าใช้จ่ายอย่างเหมาะสม	2
4.2 ความมีเหตุผล	14
1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาขีดความสามารถของสมาชิกในชุมชน	2
2) ส่งเสริมให้มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ติดตามผลของชุมชน	2
3) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน	2
4) การจัดทำแผนชุมชนจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน	2
5) การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	2
6) ชุมชนรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดและรอบคอบ ตลอดจนเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืน	2
7) ชุมชนเลือกประกอบอาชีพ โดยคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรในชุมชน	2

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	คะแนน
4.3 ภูมิคุ้มกัน	24
1) สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่ดีเยี่ยมเจ็บป่วย	2
2) ชุมชนมีเครือข่ายร่วมมือช่วยเหลือแบ่งปันกัน	2
3) ชุมชนมีการสำรวจและเก็บข้อมูลทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์การพัฒนา และการติดตามประเมินผลการพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและเป็นระบบ	2
4) ชุมชนมีกิจกรรมเสริมสร้างให้เกิดครอบครัวที่อบอุ่นตลอดจนให้ความสำคัญกับเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส	2
5) ชุมชนมีกลุ่มอาสาสมัครที่ทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมส่วนรวมด้วยจิตอาสา	2
6) ชุมชนมีการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ยืนต้นตามที่สาธารณะ	2
7) ชุมชนมีระบบการจัดการขยะที่ดี	2
8) ชุมชนมีแผนการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2
9) ชุมชนมีกิจกรรมให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้จากกิจกรรมและจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง	2
10) ชุมชนมีความหลากหลายด้านการผลิต อาชีพหลัก อาชีพรอง ตลาดหลัก ตลาดรอง เพื่อลดความเสี่ยง	2
11) ชุมชนการสร้างคนในหลายช่วงอายุให้มีศักยภาพในการเป็นผู้นำ	2
12) ชุมชนมีการสร้างงานภายในชุมชน เพื่อป้องกันการอพยพแรงงาน	2
4.4 ความรู้คู่คุณธรรม	10
1) ชุมชนมีการจัดเวทีประชาคมกิจกรรมที่สืบเนื่องจากการดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	2
2) ชุมชนมีการส่งเสริมและพัฒนาวัดหรือศาสนสถานหรือแหล่งเรียนรู้ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้แนวทางการส่งเสริมความรู้คู่คุณธรรม เพื่อให้โครงการนี้เป็นต้นแบบในการขยายผลในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน	2
3) ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นที่ศึกษาคุณงามของบุคคลทั่วไป	2
4) มีการรวบรวมและจัดทำเอกสารหมู่บ้านเพื่อการเผยแพร่ความรู้	2

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	คะแนน
5) มีครูภูมิปัญญาชาวบ้านหลายด้านที่ถ่ายทอดแนวคิด ความรู้ แนวทางการทำงาน ประสบการณ์ และกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ สู่ชุมชน	2
5. ชุมชนมีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ท้ามาเป็นระยะเวลาที่ปี แผนมีระยะเวลานานเท่าใด และดำเนินงานร่วมกันของใครบ้าง	3
6. การจัดตั้งกองทุนของชุมชน และความร่วมมือในการจัดตั้งของคนในชุมชน	3
7. การพึ่งตนเองของชุมชน การพึ่งตนเองในด้านใด และอย่างไร	4
8. สัดส่วนของครัวเรือนในชุมชนที่นำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้	3
9. จุดเด่นของชุมชนในการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้	3
ส่วนที่ 3 การขยายผลการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ภายนอก กิจกรรมของชุมชนที่เป็นการส่งเสริม และขยายผลให้ชุมชนอื่นๆ ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4
รวม	100

ส่วนเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ (ตารางที่ 2.2) ดังนี้

ตารางที่ 2.2 เกณฑ์การให้คะแนนการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่

ตัวชี้วัด	คะแนน
ส่วนที่ 1 การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ	
1. สมาชิกของกลุ่มเป็นเกษตรกรทฤษฎีใหม่	15
- ความเหมาะสม/ครบถ้วนตามหลักการทำทฤษฎีใหม่	
- การจัดส่วนกิจกรรมของแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ	
- มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	
- มีการผลิตที่คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกต้อง ประหยัดและยั่งยืน เช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการพึ่งพาตนเองในเรื่องปัจจัยการผลิต เป็นต้น	

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

	ตัวชี้วัด	คะแนน
2. กลุ่มมีความเข้มแข็ง	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมกลุ่มเน้นการพึ่งพาตนเอง - จำนวนปีที่ดำเนินงาน - แหล่งที่มาของทุนควรพึ่งตนเองให้มากที่สุด - มีการบันทึกบัญชีอย่างเป็นระบบ - มีทุนดำเนินงานที่พึ่งตนเองและมีการบันทึกบัญชีตามระบบบัญชี 	25
3. มีโครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม/เครือข่ายที่เป็นระบบ	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบปฏิบัติโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน - สมาชิกมีส่วนร่วมและมีโอกาสถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์กับภายนอกกลุ่ม - มีเครือข่ายที่มีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า/วัตถุดิบ หรือรวบรวมจากกลุ่มอื่น - มีการจัดประชุมคณะกรรมการ 1-3 เดือน/ครั้ง - จัดให้สมาชิกได้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้บ่อยครั้ง - สมาชิกให้การยอมรับและศรัทธาในการทำงานร่วมกับผู้นำกลุ่มสูง 	25
4. ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดี เน้นการใช้วัตถุดิบ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดการกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ - ใช้แรงงานจากสมาชิกในกลุ่มเป็นหลัก - ใช้ภูมิปัญญาพัฒนาท้องถิ่นของตนและสามารถประยุกต์ใช้กับนวัตกรรมสมัยใหม่ - คุณภาพของแหล่งผลิต/สถานที่ผลิต/อุปกรณ์และเครื่องมือมีความเหมาะสม เอื้ออำนวยต่อการผลิต - มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง - มี อย. รับรอง (กรณีสินค้าที่ต้องได้รับ อย.) - มีกระบวนการผลิตเป็นระบบ เช่น การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ - การผลิตไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 	15

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	คะแนน
5. มีระบบการบริหารจัดการการตลาดที่มีคุณภาพ	20
- มีตลาดรองรับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์	
- สามารถกำหนดราคาสินค้าได้เอง	
- มีบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน	
- มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมและต่อเนื่อง	
- มีความสามารถในการสร้างกำไร	
รวม	100
ส่วนที่ 2 การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม	
1. ความพอประมาณ การลงทุน รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน	20
2. ความมีเหตุผล มีการบริหารจัดการกลุ่มตามศักยภาพของกลุ่ม	20
3. การมีภูมิคุ้มกัน การออม สัดส่วนการลงทุนต่อการออมของกลุ่ม แหล่งทรัพยากร น้ำ ดิน แรงงาน การผลิตที่หลากหลาย การใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบภายในท้องถิ่น การทำบัญชีกลุ่ม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	20
4. ความรอบรู้ ความรอบคอบ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่ การใช้ความรู้มาบริหารจัดการกลุ่ม การผ่านการอบรมในเรื่องความรู้ต่าง ๆ การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ	20
5. คุณธรรมและจริยธรรม มีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างซื่อสัตย์สุจริต สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีส่วนร่วมกับสังคม มีความรู้จักพอเพียงตามศักยภาพของกลุ่ม และกลุ่มไม่เบียดเบียนผู้อื่น	20
รวม	100

คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย (2552)

ผู้รับผิดชอบหลักในการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจ ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 4 ดัชนีชี้วัด 23 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

- 1) ดัชนีชี้วัดด้านจิตใจและสังคม (มี 7 ตัวชี้วัด) ได้แก่
 - (1) มีความสามัคคีและความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน
 - (2) มีข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน
 - (3) มีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่สมาชิก

- (4) ยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย
 - (5) มีคุณธรรม/จริยธรรม
 - (6) คนในหมู่บ้าน / ชุมชน ปลอดภัยสบาย
 - (7) มีความเชื่อมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ดัชนีชี้วัดด้านเศรษฐกิจ (มี 5 ตัวชี้วัด) ได้แก่
- (1) มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน
 - (2) มีกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้
 - (3) มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลักของหมู่บ้าน
 - (4) มีกิจกรรมการออมที่หลากหลาย
 - (5) มีการดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะเดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน
- 3) ดัชนีชี้วัดด้านการเรียนรู้ (มี 7 ตัวชี้วัด) ได้แก่
- (1) มีข้อมูลของชุมชน
 - (2) มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลชุมชน และแผนชุมชน
 - (3) มีการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่า
 - (4) มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชน
 - (5) มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน
 - (6) มีการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนา
 - (7) มีการปฏิบัติตามหลักการพึ่งตนเอง
- 4) ดัชนีชี้วัดด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มี 4 ตัวชี้วัด) ได้แก่
- (1) มีจิตสำนึกของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - (2) มีกลุ่มองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม
 - (3) มีการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน
 - (4) มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เมื่อประเมินครบทุกเกณฑ์ชี้วัด จะตรวจสอบข้อมูลเกณฑ์ชี้วัดเพื่อจัดระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับพออยู่ พอกิน (2) ระดับอยู่ดี กินดี และ (3) ระดับมั่งมี ศรีสุข แต่หากหมู่บ้านใดไม่สามารถจัดระดับได้ จะอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ 6 X 2 ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ด้านการลดรายจ่าย
 - (1) ครั้วเรือนทำสวนครั้ว
 - (2) ครั้วเรือนปลอดคอบายมุข
- 2) ด้านการเพิ่มรายได้
 - (1) ครั้วเรือนมีอาชีพเสริม
 - (2) ครั้วเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
- 3) ด้านการประหยัด
 - (1) ครั้วเรือนมีการออมทรัพย์
 - (2) ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- 4) ด้านการเรียนรู้
 - (1) ชุมชนสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - (2) ครั้วเรือนเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
- 5) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
 - (1) ชุมชนใช้วัสดุคิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ
 - (2) ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่
- 6) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน
 - (1) ชุมชนดูแล ช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาสและประสบปัญหา
 - (2) ชุมชนรู้จักสามัคคี

ทั้งนี้ การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการประกาศเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จะต้องพิจารณาองค์ประกอบเพิ่มเติม ดังนี้

- 1) สักยภาพของการเป็นแหล่งเรียนรู้ พิจารณาจาก
 - (1) มีศูนย์เรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสในการเรียนรู้
 - (2) ให้บริการข้อมูล ข่าวสาร ความรู้
 - (3) เป็นหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีเอกลักษณ์ความโดดเด่นเฉพาะด้านของชุมชนได้
 - (4) มีจุดเรียนรู้ หรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
 - (5) มีความสามารถในการถ่ายทอดสื่อสาร ขยายผลการเรียนรู้
 - (6) อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่

2) ระบบการบริหารจัดการชุมชน ชุมชนสามารถบริหารจัดการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ พิจารณาจาก

- (1) มีระบบข้อมูล
 - (2) มีแผนชุมชน
 - (3) มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
 - (4) มีการนำกิจกรรมในแผนไปปฏิบัติ
 - (5) มีทุนของชุมชน
 - (6) มีองค์กรที่เข้มแข็งในชุมชน
 - (7) อื่นๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่
- 3) กิจกรรมชุมชนที่มีความยั่งยืน กิจกรรมที่มีกระบวนการ ดังนี้
- (1) เกิดจากกระบวนการคิด ความต้องการของชุมชน
 - (2) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
 - (3) ชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกัน
 - (4) สามารถในการแก้ปัญหา และมีกิจกรรมต่อเนื่อง
 - (5) ความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ของชุมชน
 - (6) มีการจัดระบบเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้
 - (7) การบูรณาการการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วน
 - (8) อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่

จากเกณฑ์ชี้วัดการปฏิบัติที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และเกณฑ์การประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงมหาดไทย (2552) ตาม 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ว่า

เกณฑ์ชี้วัดความพอประมาณ เป็นการวัดกิจกรรม/พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพอเพียงภายในครอบครัว/สังคม/ประเทศ เป็นอันดับแรก เมื่อภายในเกิดความสมดุล และเติบโตอย่างเป็นขั้นตอนจึงคำนึงถึงภายนอก เช่น การส่งเสริมให้มีการผลิตเพื่อบริโภคภายในชุมชน หากมีเหลือจึงจำหน่าย และเรียนรู้ค่าใช้จ่ายของตนเองเพื่อให้เกิดการจัดสรรค่าใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสม เกิดเงินออม นอกจากนี้ สามารถวัดด้านตัวเงินได้ โดยพิจารณาจากความสมดุลของการลงทุน รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน เป็นต้น

เกณฑ์ชี้วัดความมีเหตุผล เป็นการวัดกิจกรรม/พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ การตัดสินใจดำเนินการใดๆ โดยมีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบตามหลักวิชาการ คำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานและศักยภาพของตน และผ่านความเห็นชอบของส่วนรวม

เกณฑ์ชี้วัดความมีภูมิคุ้มกัน เป็นการวัดกิจกรรม/พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเตรียมความพร้อมต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชีวิตส่วนบุคคล สังคม สิ่งแวดล้อม เช่น การมีแผนปฏิบัติในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน การจัดให้มีสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพแก่สมาชิกในชุมชนภายใต้การผลักดันของชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ ในด้านภูมิคุ้มกันทางการเงิน สามารถพิจารณาได้จากสัดส่วนทางการเงิน เช่น สัดส่วนการลงทุนต่อการออม เป็นต้น

เกณฑ์ชี้วัดคุณธรรม เป็นการวัดกิจกรรม/พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการส่งเสริมคุณธรรม การปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม เช่น การดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับ เป็นต้น

เกณฑ์ชี้วัดความรู้ เป็นการวัดกิจกรรม/พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการส่งเสริมความรู้ การพัฒนาความรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาความรู้ การผสมผสานองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับองค์ความรู้ใหม่ เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณะ การปฏิบัติหน้าที่ได้ตามองค์ความรู้และประยุกต์ใช้องค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์เฉพาะหน้า เป็นต้น

จากเกณฑ์ชี้วัดดังกล่าว ผู้ศึกษาจะนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดและนิยามศัพท์ในการศึกษานี้ ต่อไป

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ไม่มีหลักการตายตัว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกสาขาอาชีพ โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ ของแต่ละบุคคลหรือสังคม ทั้งนี้ การนำมาใช้จะประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยที่หลากหลายทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ ปัจจุบัน มีตัวอย่างของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสาขาอาชีพต่างๆ มากมาย แต่เพื่อความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา คือ องค์กรการเงินชุมชน ผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมข้อมูลความสำเร็จของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในกลุ่มองค์กรชุมชนเท่านั้น ข้อมูลปัจจัยความสำเร็จดังกล่าว ได้ผ่าน

การสังเคราะห์จากนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และเป็นข้อมูลที่ได้เผยแพร่ในบทความ หนังสือ และ ผลงานวิจัยต่างๆ ดังนี้

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2545) ได้ศึกษาพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในภาคอุตสาหกรรม โดยพิจารณาการปฏิบัติในช่วงเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจและภายหลังการเงินวิกฤติ ในการวิจัย เรื่องการวิเคราะห์อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้สรุปหลักการประยุกต์ใช้ในการจัดการธุรกิจ 9 ประการ คือ (1) ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการ แต่มีราคาถูก (2) ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด (3) เน้นการจ้างงาน เป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้น ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ ผลิตรภัณฑ์ (4) มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ (5) ไม่โลภมาก จนเกินไปและ ไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก (6) ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคและไม่เอารัดเอาเปรียบแรงงานหรือลูกค้า ตลอดจนไม่เอารัดเอาเปรียบผู้จำหน่าย วัตถุดิบ (7) เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและ/หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้ (8) เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อกำเนิดเงินเกิน ความสามารถในการบริหารจัดการ และ (9) เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และตอบสนองตลาด ในท้องถิ่นภูมิภาค ตลาดในต่างประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับ เป็นหลัก จากการศึกษา ในช่วงเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจพบว่า หลักการสำคัญที่อุตสาหกรรมใช้ในการดำเนินการ คือ เน้นการปรับขนาดการผลิตให้สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ เน้นความซื่อสัตย์ ต่อผู้บริโภค ไม่เอาเปรียบแรงงานและลูกค้า ตลอดจนไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ และ เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อกำเนิดเงินเกินขีดความสามารถในการบริหารจัดการ แต่เมื่อศึกษาอุตสาหกรรมในช่วงหลังวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ พบว่า อุตสาหกรรมจะเน้น หลักการบริหารความเสี่ยงต่ำอย่างเสมอต้นเสมอปลายตั้งแต่เกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ จนถึง ปัจจุบัน ในขณะที่หลักการอื่นๆ ให้ความสำคัญลดลง

กิม ภคเมธาวิ และคณะ (2549) ได้ศึกษาแบบจำลองวิถีพลังองค์การการเงินชุมชนตาม แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไว้ใน โครงการการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาองค์การการเงินชุมชนว่า องค์การการเงินชุมชนเป็นหน่วยจัดการที่มีวิถีและพลังในการพัฒนาคน พัฒนาทุนทางสังคม และมีศักยภาพที่จะเป็นหน่วยจัดการงบประมาณมูลฐานเพื่อสร้างสวัสดิการชุมชน โดยที่การลงทุน เพื่อหวังผลกำไรจะต้องสร้างภูมิคุ้มกันจากคุณธรรมและความรู้ของคณะกรรมการและสมาชิก ที่ผ่านการฝึกฝนตนเองให้มีสำนึก มีวินัย มีใจเอื้อเพื่อคิดช่วยเหลือผู้อื่น โดยใช้กิจกรรมกองทุนหรือ สวัสดิการเป็นเครื่องมือ ดำเนินการอย่างมีเหตุผล หวังผลพอประมาณภายในกลุ่มสมาชิก รวมทั้ง

การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่สังคมเศรษฐกิจพอเพียงและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (2551) ได้ศึกษาการดำเนินการของสถาบันการเงินชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในโครงการวิจัยเรื่องการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่างๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จากการศึกษาพบว่า ด้านความพอประมาณนั้น สถาบันการเงินชุมชนมีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านหนี้สิน และเรียนรู้เรื่องค่าใช้จ่ายอย่างเหมาะสมตามฐานะแก่สมาชิก ด้านการมีเหตุมีผล คือ การร่วมกันทำแผนแม่บทชุมชน และปฏิทินชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์สาเหตุของการเป็นหนี้ และร่วมหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ สำหรับด้านการมีภูมิคุ้มกันนั้น สถาบันการเงินชุมชนได้ส่งเสริมให้สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้สมาชิกได้รับสวัสดิการที่เหมาะสมทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงการมีกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนอย่างรอบด้าน เช่น ด้านพลังงาน ด้านอาหารด้านเกษตรอินทรีย์ เครื่องดื่ม และของใช้ในครัวเรือน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต ส่วนการปฏิบัติที่สอดคล้องกับเงื่อนไขคุณธรรมและความรู้นั้น คือ การส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน โดยการอบรม และสร้างกิจกรรมการปฏิบัติแก่นักเรียน เช่น การทำบุญ ใส่บาตรทุกวันพระ ภายใต้วางมือของคนในตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีกิจกรรมส่งเสริมการทำความดี คือ โครงการธนาคารความดี เพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าของ การเป็นคนดีมากกว่าวัตถุ ทรัพย์สิน นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอข้อค้นพบสำคัญ คือ เครื่องมือในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยจำแนกเป็นมิติต่างๆ 5 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การจัดทำบัญชีครัวเรือน การส่งเสริมให้มีการวางแผนการใช้จ่าย และจัดให้มีสวัสดิการเพื่อการดำรงชีพที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างค่านิยมในการดำเนินชีวิตให้แก่สมาชิก (2) มิติด้านสังคม ประกอบด้วย การมีผู้นำที่มีศักยภาพ มีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เช่น การรวมกลุ่มสร้างเครือข่าย มีตัวอย่างความสำเร็จให้เรียนรู้และปฏิบัติตาม (3) มิติด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย การส่งเสริม การอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรม การปรับพื้นฐานจิตใจโดยมีการสร้างกิจกรรมจิตสาธารณะ มีกระบวนการส่งเสริมให้คนทำความดี (4) มิติด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การกำหนดมาตรการหรือนโยบายปฏิบัติของชุมชนอย่างจริงจัง สนับสนุนแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ “ชุมชนพึ่งพาตนเอง” ได้ และ (5) มิติด้านการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเน้นถ่ายทอดความรู้โดยปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างชาวบ้านสู่ชาวบ้าน รวมถึงการมีสถานศึกษาเข้ามา มีส่วนร่วมในด้านวิชาการอย่างเหมาะสม

2.2.2 ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จขององค์กรการเงินชุมชน

สุดา เจริญพงศ์ไพบูลย์ และสาโรจน์ อังสุมาลิน (2537) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งมีตัวแปรที่ใช้วัด คือ อัตราส่วนเงินให้กู้ต่อเงินรับฝาก และอัตราส่วนสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินรับฝาก (2) ปัจจัยด้านความพอเพียงของเงินทุนส่วนสหกรณ์ วิเคราะห์จากตัวแปรอัตราส่วนของหนี้สินทั้งหมดต่อทุนส่วนของสหกรณ์ อัตราส่วนทุนของสหกรณ์ต่อสินทรัพย์ทั้งหมด อัตราส่วนเงินให้กู้ต่อเงินรับฝาก และ (3) ปัจจัยด้านความสามารถในการทำกำไร วัดจากอัตราส่วนของกำไรสุทธิต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ทั้งหมด อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อทุนของสหกรณ์ และอัตราส่วนของผลต่างระหว่างสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้กับหนี้สินที่จัดหามาเพื่อก่อให้เกิดรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งหมด แล้ววิเคราะห์ตัวแปรดังกล่าวโดยวิธีวิเคราะห์จำแนกประเภทเพื่อหาตัวแปรที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ความมั่นคงทางการเงิน จากการศึกษาพบว่าตัวแปรที่ทำให้ทราบถึงความพอเพียงของเงินทุนส่วนของสหกรณ์ คือ อัตราส่วนของหนี้สินทั้งหมดต่อทุนส่วนของสหกรณ์ อัตราส่วนทุนของสหกรณ์ต่อสินทรัพย์ทั้งหมด ส่วนตัวแปรที่แสดงถึงความสามารถในการทำกำไร คืออัตราส่วนของผลต่างระหว่างสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้กับหนี้สินที่จัดหามาเพื่อก่อให้เกิดรายได้ต่อสินทรัพย์ทั้งหมด สำหรับตัวแปรที่แสดงถึงสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ไม่ใช่ตัวแปรที่ดีสำหรับการวิเคราะห์ความมั่นคงทางการเงิน เนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์มักมีอัตราส่วนการถือสินทรัพย์สภาพคล่องต่อสินทรัพย์ทั้งหมดหรือต่อเงินรับฝากใกล้เคียงกัน

อารีย์ เชื้อเมืองพาน (2540) ได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มสะสมทุน และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการพัฒนากลุ่มสะสมทุน ให้เกิดความยั่งยืนไว้ในบทความเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของธุรกิจชุมชนสะสมทุนในภาคเหนือว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มสะสมทุน ประกอบด้วย (1) การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและมีการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง (2) ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ และการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งของสมาชิก (3) การมีบุคลากรในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม (4) คณะกรรมการบริหารงานเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ (5) การให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจในสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมขณะนั้นๆ แก่สมาชิกอย่างตรงไปตรงมา (6) มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการให้บริการอย่างเหมาะสม (7) มีการขยายกิจกรรมของกลุ่ม เช่น กิจกรรมด้านสวัสดิการ กิจกรรมด้านธุรกิจ และ (8) การมีหน่วยงานภายในท้องถิ่นให้การสนับสนุนกลุ่มอย่างต่อเนื่อง แต่การสนับสนุนดังกล่าว ควรเป็นการสนับสนุนเฉพาะสิ่งที่กลุ่มสะสมทุน ขาดแคลนหรือ

ต้องการการพัฒนาอย่างแท้จริง เช่น การฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารงาน หรือการจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น

รังสรรค์ ปิติปัญญา และคณะ (2543) ได้ศึกษาและเสนอแนวทางการพัฒนาองค์กรการเงินชุมชนไว้ในบทความเรื่องแนวทางการพัฒนาองค์กรการเงินชุมชน และเครือข่ายการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นผลการศึกษาจากโครงการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาองค์กรการเงินชุมชน และเครือข่ายการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืนว่าปัจจัยที่จะทำให้องค์กรการเงินชุมชนเกิดการพัฒนาและประสบความสำเร็จได้ คือ ความศรัทธาที่สมาชิก มีต่อผู้บริหาร ต่ออุดมการณ์ และต่อระบบการจัดการ โดยแต่ละปัจจัยต่างมีองค์ประกอบย่อยที่ต้องให้ความสำคัญ เช่น ด้านความศรัทธาที่สมาชิกมีต่อผู้บริหารนั้น ผู้บริหารที่จะได้รับความศรัทธาจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความเสียสละ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล พร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ เพื่อพัฒนาผู้บริหารรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง สำหรับปัจจัยด้านกระบวนการจัดการนั้น การบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ และการมีการประชุมชี้แจงผลการดำเนินงานแก่สมาชิก นับว่าเป็นกระบวนการสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมเสนอความคิด และ ได้รับทราบผลการดำเนินงานโดยทั่วกัน

ชาติรี เจริญศิริ และคณะ (2544) ได้ศึกษาถึงปัจจัยความสำเร็จของกองทุนชุมชน ในโครงการวิจัยเรื่องการจัดการกองทุนชุมชน ในตำบลเมืองจาง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่านว่า การออมในระดับชุมชนนั้น เป็นการนำเงินของสมาชิกออกจากระบบเศรษฐกิจ และนำมารวมไว้เป็นกองทุนของสมาชิก และเมื่อมีจำนวนเงินมากเพียงพอ จะสามารถนำไปจัดสวัสดิการแก่สมาชิกได้ เมื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดตั้งกองทุน พบว่า เกิดจากความเข้มแข็งของชุมชน คือ สมาชิกมีความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมกันบริหารจัดการกองทุนด้วยความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของกองทุน นอกจากนั้นยังมีปัจจัยเกื้อหนุน เพื่อให้กองทุนสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืน คือ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน ความเชื่อมั่นและไว้วางใจในผู้นำ การมีช่องทางการสื่อสารที่ดี และการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

กิม ภคเมธาวิ และคณะ (2549) ได้ศึกษาและเสนอแนะรูปแบบ วิธีการจัดการองค์กรการเงินชุมชนและปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จขององค์กรการเงินชุมชนในโครงการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาองค์กรการเงินชุมชนไว้ว่า การดำเนินกิจกรรมขององค์กรการเงินชุมชนจะต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างสวัสดิการที่เหมาะสมของชุมชน และกำหนดเงื่อนไขการจัดสรรเงินสวัสดิการออกเป็นส่วนต่างๆ เช่น จัดสรรเป็น 3 ส่วน คือ (1) สำหรับช่วยเหลือกรณีเกิด ธรรมชาติ เจ็บป่วย และเสียชีวิต คิดเป็นร้อยละ 50 ของเงินทั้งหมด (2) สำหรับการกู้ยืม คิดเป็นร้อยละ 30 ของเงินทั้งหมด และ (3) สำหรับเป็นเงินทุนสำรอง คิดเป็นร้อยละ 20 ของเงินทั้งหมด

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์การการเงินชุมชน การวิเคราะห์ศักยภาพองค์กร และเกณฑ์ชี้วัดการปฏิบัติที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรการเงินชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยพิจารณาปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน ด้านลูกค้าและด้านพนักงานแล้วจำแนกแต่ละปัจจัยตามกรอบค่านิยมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ การกำหนดเกณฑ์ชี้วัดการพิจารณาองค์กรการเงินชุมชนตามกรอบแนวคิดดังกล่าว จะผนวกข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จจากงานวิจัยต่างๆ มาเป็นกรอบเกณฑ์ชี้วัด ภายใต้เป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือ ความสมดุลและก่อให้เกิดความมั่นคง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved